

„СКАЗАНИЕ ЗА ЖЕЛЕЗНИЯ КРЪСТ” И ЕПОХАТА НА ЦАР СИМЕОН

Отзив на д-р Росен Р. Малчев

Автори: Анчо Калоянов, Мария Спасова, Тодор Моллов
Отговорен научен редактор проф. Иван Харалампиев, д.ф.н.
Издателство: УИ „Св.св. Кирил и Методий”
Място и година на издаването: Велико Търново, 2007
ISBN-10: 954-775-686-9
ISBN-13: 978-954-775-686-1
Технически данни: обем: 224 стр., формат 16/70/100, хартия бяла офсетова, корица твърда, луксозна.
Съдържание: 5 части и 1 приложение

Научният труд е дело на трима преподаватели от Великотърновския университет „Св.св. Кирил и Методий” – проф. Анчо Калоянов, проф. Мария Велева и доц. Тодор Моллов. В него те представят своята гледна точка към един от най-интересните и същевременно най-слабо изучени паметници на ранната старобългарска литература, както и към епохата на неговото създаване.

В своята част от изследването, озаглавена „Българските чудеса в „Сказание за железния кръст”, проф. Анчо Калоянов прави преглед на някои от предишните публикации на съчинението – акад. Боню Ст. Ангелов, А. Турилов и др. По-нататък се спира на сюжета, числовите означения, антропонимията и топонимията, хронотопа на действията. Следва пространен анализ на двете български чудеса, които „разкриват две гледни точки върху войните на Симеон с угрите и полученото благодарение на тях покровителство на свети Георги над българите” (стр. 25). Втората част от текста на проф. Калоянов е посветена на проблема за евентуалното авторство на цар Симеон Велики на старобългарския първообраз на текстовете. За целта е анализирана детайлно кореспонденцията между българския владетел и константинополския патриарх Николай Мистик (след смъртта му през 925 г. – Теодор Дафнопат). Лансира се хипотезата, че „Сказание за железния кръст” е царският отговор на 26-то писмо на патриарха „със съзнанието на автора: 1) че заради святото си подвижничество е един от избраните Божии синове, който във войната с угрите бил спасен от свети Георги по повела на Христос; 2) че като нов Моисей е получил от свети Георги „десетте заповеди” за своя народ; 3) че въпреки злите си дела, за които се разкайва, ще живее и след смъртта, защото по пътя към рая свети Георги отново ще го отбрани, този път от злите митари; 4) че като праведник ще се умножи на земята, оставил в наследство на синовете си неопетнено име пред съда на потомците и на Историята; 5) че е пожелал мир, принасяйки на олтара на Църквата победното свое оръжие – железния кръст (и неговата история), дарен му от свети Георги във войната с езичеството.” (стр. 63-64)

„Българските и византийските чудеса на свети Георги (Текст и контекст в културата и Историята)” е приносът на доц. Тодор Моллов към общия труд на великотърновския университетски колектив. Той съдържа бележки към проблема за спецификата на поетиката и хронотопа на „Сказание за железния кръст”, бележки върху произхода и спецификата на някои мотиви от паметника, сравнителен преглед на чудесата на свети Георги във византийската и старобългарската (славянската) традиция и разсъждения по темата „Чудесата: контекст или текст на българската история”. В междинно заключение се прави изводът, че „присвояването” на култа към свети Георги в контекста на Симеоновите имперски традиции от 913 г. наистина е своего рода „отговор” в полето на силно идеологизиран конфликт между България и Византия между края

на IX и първата третина на X в.” (стр. 111) На финала се утвърждава, че „тъкмо чрез култа на свети Георги българското общество успява да хвърли мост между езическото си минало и християнското си бъдеще, включително и във фолклорната версия на християнството, а СЖК е чудесен пример за обновяването на изразните средства (езика) на културата при континуалност в сферата на идеите”. (стр. 114)

Анализът на проф. Мария Велева включва две части: 1) Теоретична – „Езикови особености на „Сказание за железния кръст”, където се разкриват морфологично-синтактичните и лексикалните особености на творбата, със самостоятелен акцент върху глаголическите следи. Тук се твърди, че „СЖК е възникнало като единен славянски текст в българска езикова среда и то в Преславското книжовно средище. Много е вероятно Сказанието да е дело или на Кирило-Методиев ученик, или на преславски книжовник, който все още помни и прилага старата книжовна норма”. (стр. 171); 2) Изворова – Публикация на оригиналните текстове и новобългарските им преводи с отправки към многобройните ръкописи и разночетенията.

Частта „Приложение” със съставител доц. Тодор Моллов съдържа следните дялове: 1) Избрана библиография за свети Георги и неговия култ; 2) Подбрана библиография на изследвания върху „Сказание за железния кръст”; 3) Археография на СЖК и на отделните чудеса в него.

Научният труд на великотърновския авторски колектив заема важно място в реда на немногбройните проучвания както на старобългарския цикъл от разкази за чудесата на св. вмчк. Георги Победоносец, така и на българо-византийското идеологическо, културно, езиково и пр. противопоставяне от първите три десетилетия на X в.

Старателният анализ, плодотворните хипотези и достъпният изказ са някои от най-характерните предимства на това ново съчинение пред предишните изследвания на проблема. Моделът на работа, създаден от университетските учени проф. А. Калоянов, проф. М. Велева и доц. Т. Моллов може да бъде приложен успешно и към други ранни епохи от българската етнокултурна история, към други средновековни творби, недостатъчно усвоени от филологическия дял на медиевистиката.